

Burgerschapstafel 2026

Aandacht voor kennis, waarden en emotie bij controversieel erfgoed

Geerte Savenije (Universiteit van Amsterdam)

Maria Karg (Stichting Stil Verleden)

Bron afbeelding: [Nivoz](#)

Het oerwoud van Suriname

Het gezin Karg

Controverse

- Identificatie met sociale groepen die verbonden zijn/liken met het thema (Tajfel, 1982). Zoeken naar een positief moreel imago van de eigen groep (Goldberg, 2017; Bar-Tal, 2017)
- Botsende waarden. Morele reactie ('nooit meer' / reparaties (Savenije et al., 2014; Leone & Sarrica, 2017)
- Voorbereid zijn op controverse vereist inzicht in wat een onderwerp nu gevoelig maakt. NB: iets controversieel noemen is een daad met gevolgen

Twée benaderingen

1. Persoonlijke, affectieve ingang (objecten, ooggetuigen, emoties, betekenisgeving)
2. Kritisch leren denken over de rol van kennis en waarden

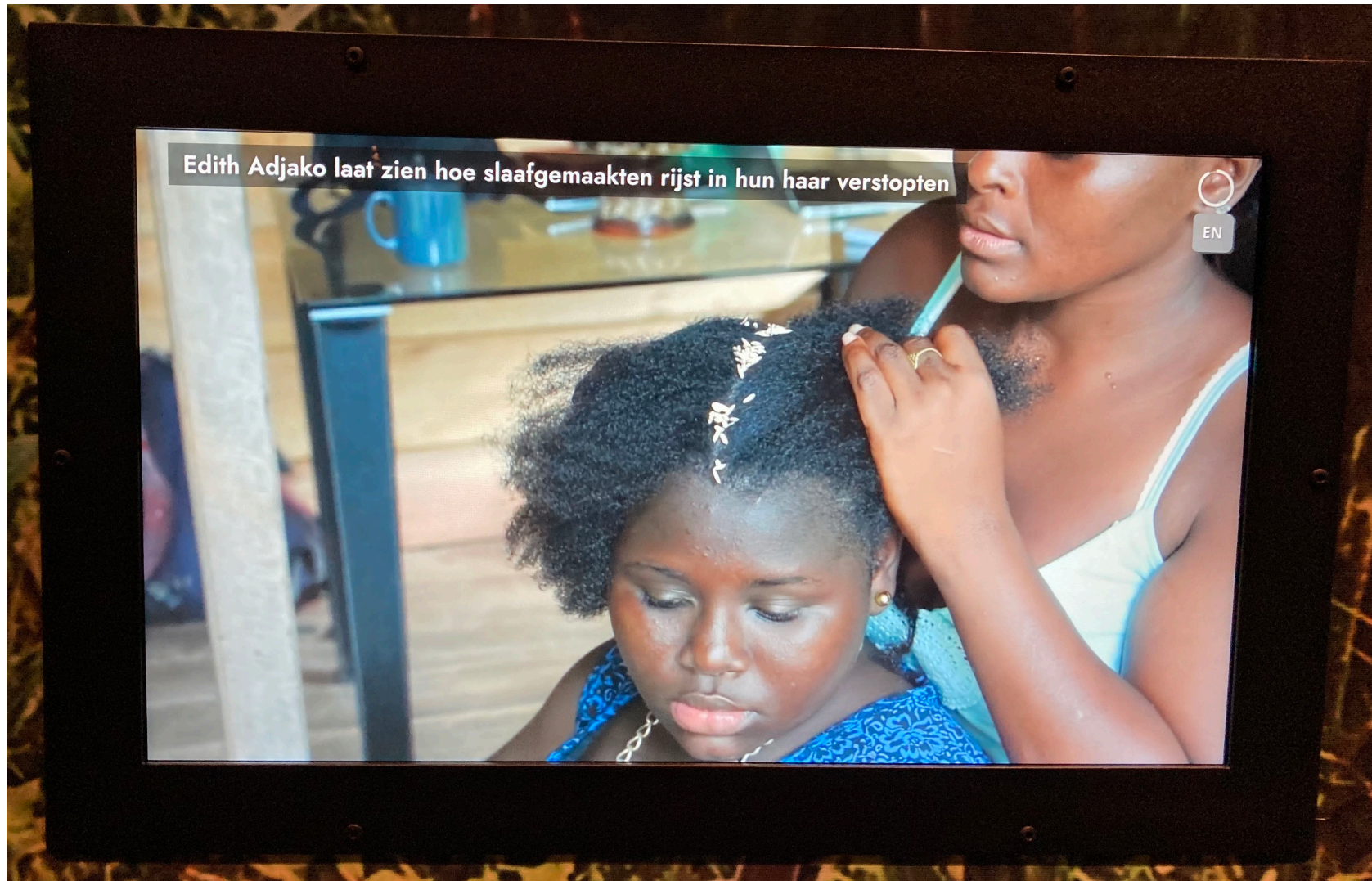
1. Persoonlijke, affectieve ingang

- **Objecten en persoonlijke, gedetailleerde verhalen** kunnen een ingang zijn als er tegen het grote wij/zij (politieke) verhaal veel weerstand is.
- **Concreet en embodied leren** mbh objecten en ooggetuigen
- Expliciteer, verken en bevraag emoties met een **emotienetwerk**

E.g., Logtenberg, A., Savenije, G. M., de Bruijn, P., Epping, T., & Goijens, G. (2024). Teaching sensitive topics: Training history teachers in collaboration with the museum. *Historical Encounters*, 11(1), 43-59. <https://doi.org/10.52289/hej11.104>

Wereldmuseum Amsterdam – Onze koloniale erfenis

'Eerst kwamen de westerlingen de oliepalmen naar ons brengen en werden we gedwongen het bos te kappen om ze op grote schaal te telen. Nu verdienen we er veel geld mee en komen jullie ons vertellen dat we ermee moeten stoppen. Het lijkt alsof boeren altijd aan het kortste eind trekken.'

Fattah, Indonesische oliepalmteler, 2018

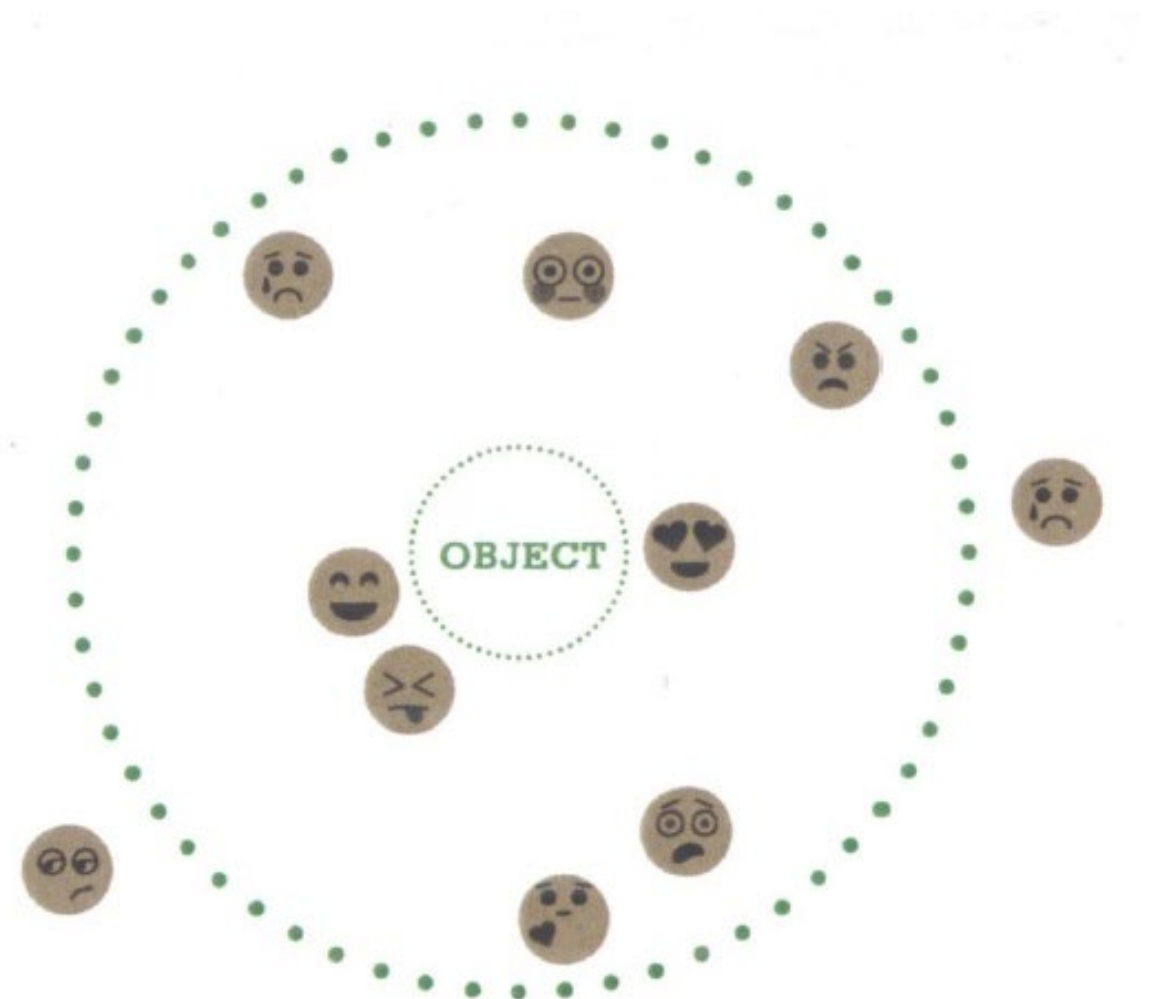

Zout

Historisch gezien diende zout niet alleen om gerechten op smaak te brengen, maar het was ook essentieel voor het bewaren van voedsel. Hiervoor waren grote hoeveelheden zout nodig. De Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) maakte de import van Spaans zout lastig. Daarom ging Nederland over tot de productie van zout in zijn eigen koloniën. Bonaire, Aruba, Sint-Maarten en Curaçao groeiden uit tot het centrum van deze economie.

Salt

Salt is not only necessary for enhancing the flavour of dishes, it is also important in the preservation of food. Historically, this meant that large quantities of salt was needed and was imported into the Netherlands. The Eighty Years War (1568-1648) disrupted the supply of salt from Spain. The Dutch sought ways to procure salt from their colonies. Bonaire, Aruba, Sint Maarten and Curaçao developed into centres for salt production.

Emotienetwerken:

<https://www.reinwardt.ahk.nl/lectoraat-cultureel-erfgoed/emotienetwerken/>

Introduction

Emotional literacy helps promote students' personal, social, and emotional development. This resource supports students to identify and describe their own emotions and/or the emotions of others. Becoming more familiar with emotional states helps students analyse and understand perspectives.

When studying perspectives, we try to identify:

What someone has **said**

What **emotions** are expressed

What **values** underpin what is said

What **actions** are taken as a result

Prompt questions

- 1 What emotions can you identify in Source X?
- 2 What emotions is Person/Group X expressing?
- 3 What quote/statement shows this emotion?
- 4 How has learning about _____ made you feel?
- 5 What other emotions/feelings could be added to this wheel?

Beelden en emoties die leerlingen meebrengen

“Nou Nederland had heel veel slaven en dat is best wel, ja schaamtelijk als je dan bedenkt dat jij ook Nederlands bent en dat dat je gewoon mensen hebt mishandeld eigenlijk, of nou je voorouders, dat is best wel schaamtelijk”

“Mna, vroeger waren mensen gewoon erg racistisch en dat ik ben nu ook donker en ja ik kan het gewoon niet echt begrijpen dat mensen dat deden, dat ze zo racistisch waren en nja ik vind ‘t ja belangrijk om eraan te herinneren omdat ze tegen mijn familie ook racistisch waren”

“De meeste Nederlandse mensen verhandelde die slaven naar Amerika.

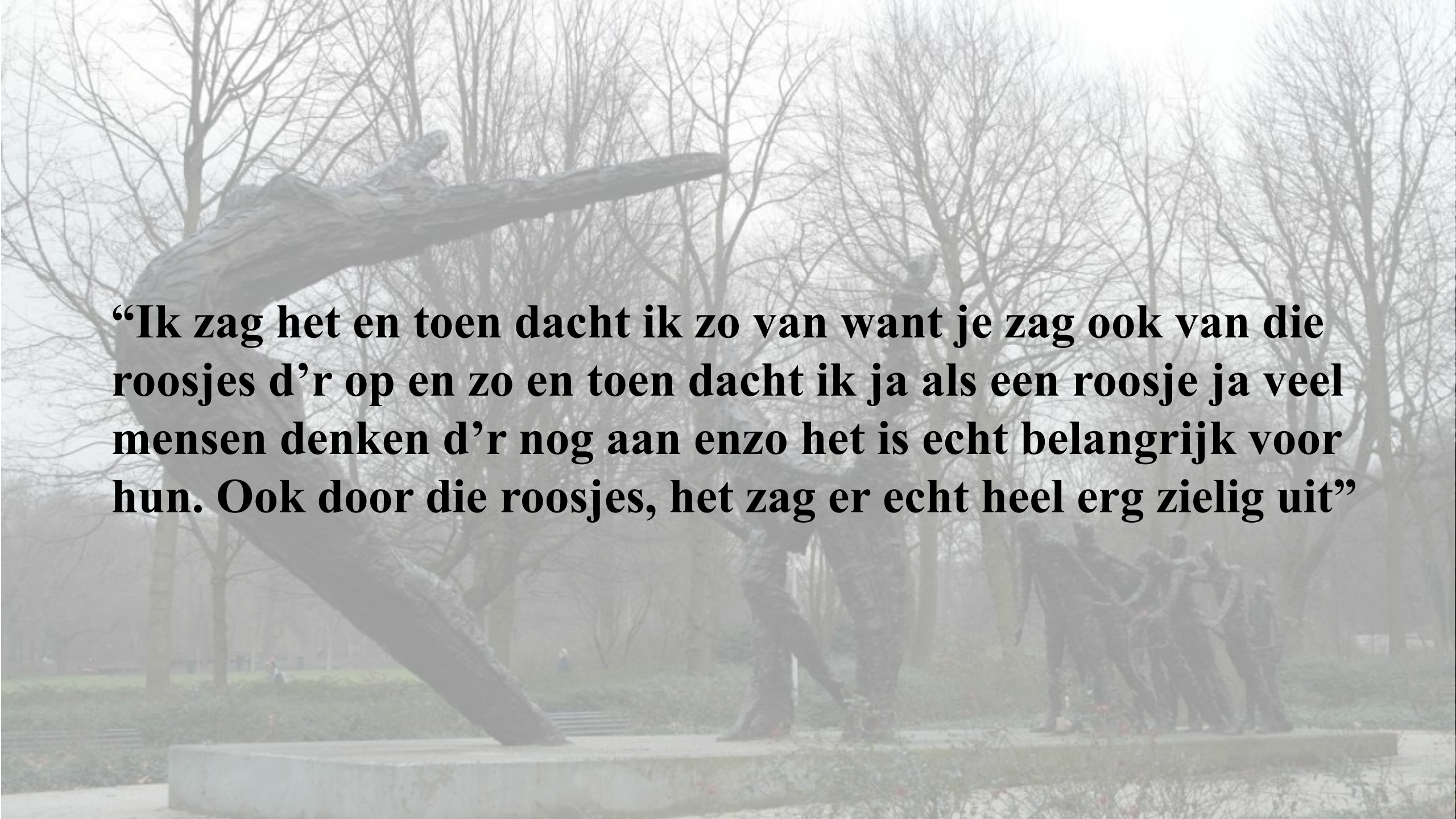
I: Waarom vind je het belangrijk voor Nederland om die voorwerpen en verhalen te bewaren?

Zodat ze zich ook weten, beseffen dat ze iets slechts hebben gedaan en dat ze, ja, misschien een beetje spijt krijgen.”

Multiperspectiviteit in betekenisgeving

A large, abstract sculpture made of dark, textured material, possibly bronze or stone, is the central focus. It features a long, horizontal arm extending to the right and a diagonal base. The sculpture is set on a concrete platform in a park-like setting with many bare trees in the background. Overlaid on the image is a quote in bold black text.

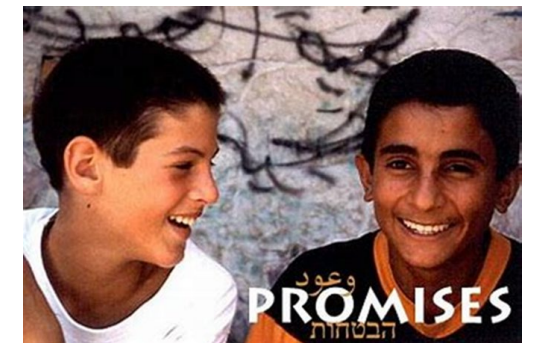
“Ik zag het en toen dacht ik zo van want je zag ook van die roosjes d’r op en zo en toen dacht ik ja als een roosje ja veel mensen denken d’r nog aan enzo het is echt belangrijk voor hun. Ook door die roosjes, het zag er echt heel erg zielig uit”

Ooggetuigen voor empathie

Ontwerpprincipes:

1. Contextualiseren
2. Aandacht voor standplaatsgebondenheid
3. Aandacht voor multiperspectiviteit
4. Aandacht voor de persoonlijke connectie tussen leerling en historische persoon
5. Aandacht voor zowel cognitieve en affectieve aspecten van historische empathie
6. Expliciete instructie op de vaardigheid: historische empathie

Bartelds, H., Savenije, G. M., van Drie, J., & van Boxtel, C. (2023). Using eyewitnesses to promote students' understanding of empathy in the history classroom. *The Journal of Social Studies Research*, 47(2), 129-144. <https://doi.org/10.1016/j.jssr.2022.12.001>

2. Kritisch denken over de rol van kennis en waarden

Doel: inzicht in hoe controverses ‘werken’, hoe kennis en waarden een rol spelen

Stappen:

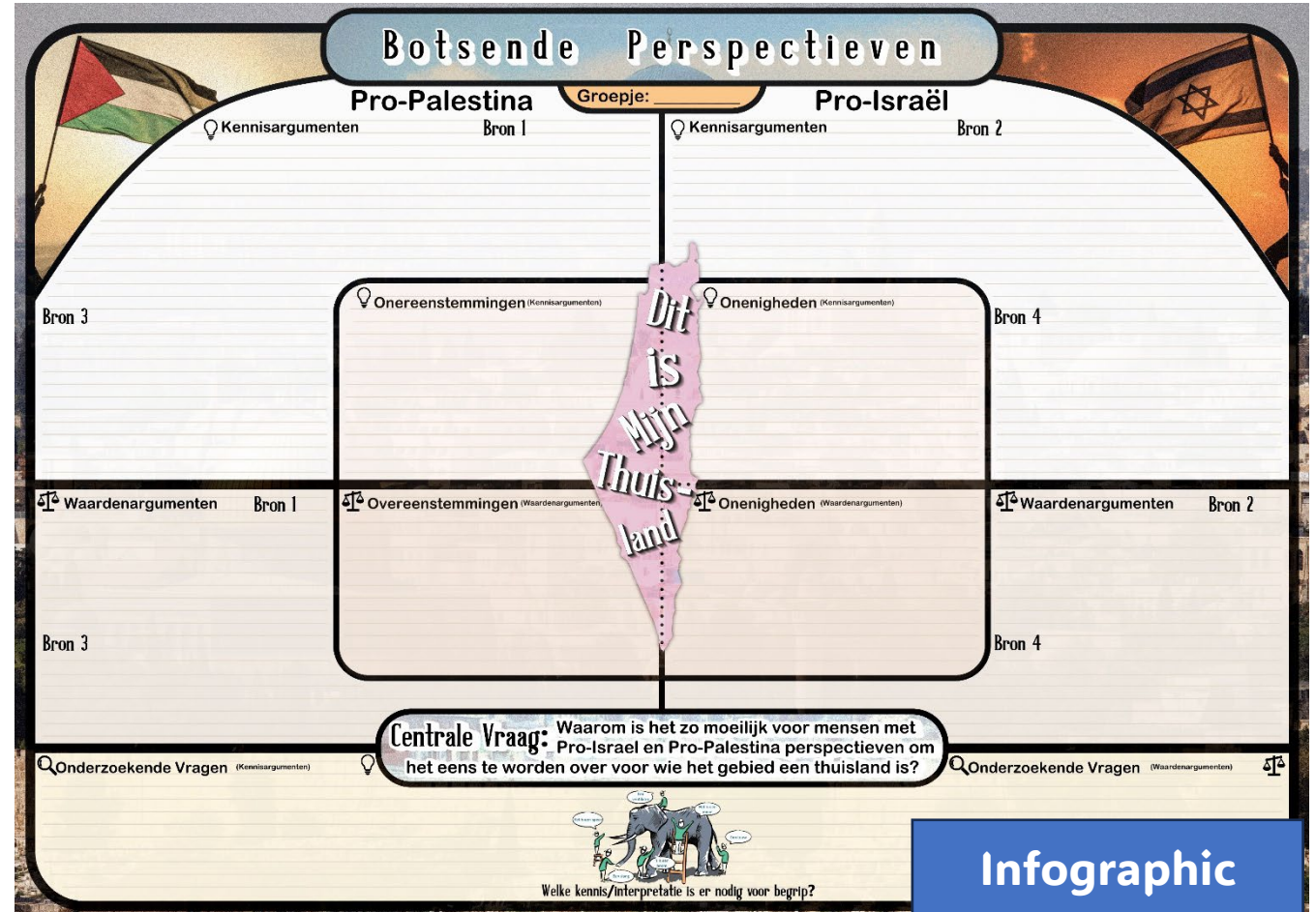
- Herkennen van kennis- en waardenargumenten in bronnen
- Benoemen van overeenkomsten en verschillen tussen beide perspectieven
- Stellen van onderzoekende vragen bij de perspectieven: wat moet je nog verder onderzoeken om je goed een mening te kunnen vormen?
- Beantwoorden van de hoofdvraag: wat is de kern van controversen?

Botsende Perspectieven: Israël/Palestina

Hoofdvraag: Waarom is het zo moeilijk voor mensen met Pro-Israël en Pro-Palestina perspectieven om het eens te worden over voor wie het gebied een thuisland is?

Infographic.

Proces vooraf is belangrijk

- Eigen positionaliteit bevragen
- Doel van het bespreken van de controverse
- Handelingsperspectief voor leerlingen > wat moeten ze er mee, hoe laat je ze achter?

